

CZU:619:614.31:637(478)

STRATEGIA ÎN DOMENIUL SIGURANȚEI ALIMENTELOR – ACTUALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

V. ENCIU¹, G. PORCESCU¹, I. BULARGA¹, V. MACARI²

¹Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

²Universitatea Agrară de Stat din Moldova

Abstract. The concept of food safety strategy has been prepared in accordance with Government Decision no. 1125 of 12/14/2010, establishing an action plan for implementing the recommendations of the European Commission for the Republic of Moldova in order to establish a Free Trade Zone between Moldova and the European Union and in agreement with the Economic Stabilization and Recovery Program of the Republic of Moldova for 2009-2011 approved by Government Decision no. 790 of 01.12.2009. The overall objective of food safety strategy is to achieve the highest degree of public health protection and consumer interests in the safety of food. The basic principle of food safety policy is to apply an integrated approach, such as "from cradle to fork", including all sectors of the food chain, such as: feed production, animal and plant health, animal welfare, primary production and food processing, storage, transport, marketing, import and export.

Key words: Action plan, Control system, Consumers, Feed production, Food business operators, Food safety, Harmonization of legislation, National Food Safety Authority, Risk analysis.

INTRODUCERE

Conceptul acestei strategii a fost elaborat în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului RM nr. 1125 din 14.12.2010 care stabilește planul de acțiuni al Republicii Moldova privind implementarea recomandărilor Comisiei Europene pentru instituirea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană și Programul de stabilizare și relansare economică a Republicii Moldova pe anii 2009-2011, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 790 din 01.12.2009 (<http://europa.eu.int/eur-lex/en/index.html>; <http://www.efsa.eu>).

Obiectivul general al Strategiei în domeniul siguranței alimentelor este atingerea celui mai înalt grad de protecție a sănătății publice și a intereselor consumatorilor în ceea ce privește inofensivitatea alimentelor (V. Lobcenco, et al., 2003; Gh. Brădățan, V. Enciu 2007).

Principiul de bază al politicii privind siguranța alimentelor este aplicarea unei abordări integrate, de tipul „de la furcă la furculiță”, care să includă toate sectoarele lanțului alimentar, inclusiv producția de furaje, sănătatea plantelor și animalelor, bunăstarea animalelor, producția primară, procesarea alimentelor, depozitarea, transportul, comercializarea, precum și importul și exportul acestora (Food Safety Enhancement Program – HACCP, 1996; HACCP: The Hazard Analysis and Critical Point System in the Meat and Poultry Industry, 1994; <http://www.codexalimentarius.com>).

Prin realizarea Planului de acțiuni, anexat Strategiei, consumatorii din Republica Moldova se vor bucura de protecție, ca urmare a facilitării accesului producătorilor moldoveni la piețe de valoare înaltă și a respectării obligațiilor de comerț internațional, inclusiv SPS (măsuri sanitare și fitosanitare) și TBT (bariere tehnice în calea comerțului).

În prezent, la nivel global, se realizează tranzacții comerciale majore cu produse alimentare și hrană pentru animale, iar pentru derularea lor au fost încheiate acorduri comerciale interstatale ce contribuie și la implementarea standardelor internaționale (<http://www.food-care.info>; <http://www.iso.org>).

În acest context, trebuie să remarcăm că în Republica Moldova producția globală agricolă în gospodăriile de toate categoriile (întreprinderile agricole, gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile populației) în anul 2010, conform estimărilor preliminare, a constituit în prețuri curente 19715 mil. lei, marcând o creștere cu 7,9% (în prețuri comparabile) față de anul 2009.

Majorarea producției globale agricole în anul 2010 a fost determinată de creșterea atât a producției animaliere cu 13,6%, cât și a producției vegetale cu 5,2% față de anul precedent.

Industriei alimentare și a băuturilor îi revin 40,2% din valoarea producției industriale în ansamblu și 47,1% din valoarea producției industriei prelucrătoare. Întreprinderile din această ramură au obținut în anul 2010 un volum de producție cu 8,8% mai mare decât în anul 2009, determinând astfel majorarea producției pe total industrie cu 3,5%.

MATERIAL ȘI METODĂ

Pentru elaborarea prezentei Strategii a fost nevoie de o analiză profundă a datelor statistice ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare privitor la producția globală agricolă, producția animalieră, producția vegetală și indicilor industriei alimentare pe perioada anilor 2009-2011. S-a făcut o analiză a actelor legislative și normative ale Republicii Moldova, prin care s-a constatat că legislația de bază pentru garantarea siguranței alimentelor și calității nutrețurilor este reprezentată de mai multe acte normative elaborate de instituții guvernamentale separate, având un caracter neunitar și fragmentat, care nu poate să constituie un fundament pentru atingerea obiectivului principal – stabilirea și dezvoltarea unui sistem unic privind siguranța alimentelor.

Reglementarea politicii din domeniul siguranței alimentelor a Republicii Moldova pentru anii 2011-2015 are ca bază prevederile Regulamentului CE nr. 178/2002 și ale altor acte legislative și normative ale UE, care fiind armonizate în legislația națională reglementează în mod clar atribuțiile competente și ale operatorilor din domeniul alimentar referitor la siguranța alimentelor și calitățile nutriționale, pentru a elimina orice suprapunere a domeniilor de competență.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În perioada de elaborare a Strategiei s-a realizat o evaluare a situației curente din domeniul alimentar și de producere a nutrețurilor. S-a constatat, că majoritatea operatorilor din domeniul alimentar și de producere a nutrețurilor nu sînt conștienți de faptul că lor le revine responsabilitatea primară pentru producerea unor alimente sigure pentru sănătatea consumatorilor și nu înțeleg că autoritatea pentru siguranța alimentelor/nutrețurilor este cea care verifică activitatea acestora, în baza unui plan național unic de inspecție și control. Exista o tendință de separare între operatorii din domeniul alimentar și de producere a nutrețurilor în mai multe categorii, având în vedere gradul de îndeplinire a prevederilor legislației privind regulile generale de igienă în domeniul alimentelor:

- a) operatori care îndeplinesc condițiile de igienă și sînt conformi legislației;
- b) operatori care nu îndeplinesc condițiile de igienă, dar care au potențial de modernizare și restructurare;
- c) operatori care nu îndeplinesc condițiile de igienă și care nu au potențial de modernizare și restructurare;
- d) operatori care își desfășoară activitatea în mod tradițional, pe baza unor rețete și metode tradiționale și ale căror produse se comercializează în piețe și târguri.

Pe parcursul alinierii la cerințele noi de siguranță alimentară, operatorii din domeniul alimentar și de producere a nutrețurilor se vor confrunta cu mai multe provocări, și anume:

- a) lipsa mijloacelor financiare pentru modernizarea întreprinderilor;
- b) lipsa personalului calificat;
- c) lipsa motivării pentru schimbări majore etc.

Toți operatorii din domeniul alimentar și de producere a nutrețurilor trebuie să fie supuși controalelor și verificărilor periodice din partea autorității pentru siguranța alimentelor/nutrețurilor, în vederea verificării modului de îndeplinire a prevederilor legislației în vigoare.

Pentru elaborarea acestei strategii a fost luat în considerare principiul de bază al politicii internaționale privind siguranța alimentară care este reprezentat de abordarea integrată și unitară a acestui domeniu, care are drept scop să acopere toate sectoarele lanțului alimentar de la „furcă la furculiță”, incluzând producția de furaje, sănătatea plantelor și animalelor, bunăstarea animalelor, producția primară, procesarea alimentelor, depozitarea, transportul, vânzarea cu amănuntul, precum și importul și exportul acestora.

Astfel, pentru respectarea obiectivului primordial și atingerea acestuia și anume protejarea sănătății consumatorilor, a fost necesară analizarea tuturor aspectelor relevante cu privire la siguranța alimentelor în vederea identificării problemelor actuale cu care se confruntă Republica Moldova. Ca urmare a acestei analize au fost identificate următoarele probleme:

- existența unei legislații constituită din mai multe acte normative elaborate de instituțiile guvernamentale separate, având un caracter neunitar și fragmentat, care nu poate să reprezinte fundamentul pentru atingerea obiectivului principal de garantare a siguranței alimentelor;
- existența mai multor autorități și agenții implicate în controlul siguranței produselor de origine

animală și a produselor de origine vegetală care determină o dublare și o suprapunere a controalelor în acest domeniu.

- existența unui sistem actual de control bazat pe controlul produsului finit și nu pe controlul diferitelor etape de producție, precum și pe aplicarea principiilor HACCP, care necesită o schimbare majoră, inclusiv a modalității de viziune și strategie atît din partea autorităților implicate, cât și din partea operatorilor din domeniul alimentar;

- lipsa unui sistem unic de coordonare a controalelor oficiale în domeniul siguranței alimentelor și monitorizarea rezultatelor acestor controale în vederea stabilirii strategiei unice în acest domeniu;

- lipsa la frontiera de stat a Republicii Moldova a unui sistem corespunzător de monitorizare și control al animalelor, plantelor și produselor alimentare care sunt importate sau exportate, ce determină un risc major de introducere a unor boli de mare difuzibilitate din alte teritorii, care pot determina pagube economice catastrofale pentru sectorul agrar și pot pune în pericol sănătatea consumatorilor.

Având în vedere cele constatate în urma analizei, precum și recomandările din partea Comisiei Europene cu privire la acest domeniu, considerăm oportună intensificarea tuturor eforturilor din partea sferei socio-politice decizionale, pentru stabilirea unei politici alimentare coerente, eficiente și dinamice în scopul atingerii unui nivel ridicat de protecție a sănătății umane și a intereselor consumatorilor în ceea ce privește alimentele, prin abordarea domeniului “siguranța alimentelor” ca un element unitar integrat, în cadrul căruia responsabilitățile operatorilor din sectorul produselor alimentare și cele ale autorității competente implicate, să fie clar definite și delimitate. Așa cum există cerințe obligatorii de siguranță a produselor alimentare, există de asemenea și anumite cerințe obligatorii pentru calitatea alimentelor.

Orizontal cerința cea mai importantă se referă la etichetare.

Pentru anumite produse (fructe, legume și anumite produse din lapte) există, de asemenea, specificații tehnice obligatorii. La fel ca pentru siguranța alimentară sistemul de control trebuie să se bazeze pe analiza riscurilor la toate etapele de producție.

Așa cum produsele sunt supuse unor inspecții pentru a asigura siguranța alimentară și pentru a evita suprapunerea la nivel instituțional și operațional, este logic ca responsabilitatea pentru calitate să se delege agenției nou constituite pentru a maximiza sinergiile.

Astfel, specialiștii din cadrul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, în urma analizei studiului actual privind asigurarea siguranței alimentare, a perspectivei întăririi cadrului legislativ și structurilor de control, au elaborat Strategia în domeniul siguranței alimentelor pentru perioada anilor 2011-2015, prin care se va înființa Autoritatea Națională în domeniul Siguranței Alimentelor, care va avea atribuții și responsabilități în coordonarea unitară a acțiunilor de supraveghere și control pe întreg lanțul alimentar de la „furcă la furculiță”.

Noua structură va avea patru direcții generale și trei direcții, cu un număr total de 278 de angajați, după cum urmează:

- Direcția Generală Sanitar-Veterinară și pentru Siguranța Produselor de Origine Animală;
- Direcția Generală Fitosanitară și pentru Siguranța Produselor de Origine Non-Animală;
- Direcția Generală coordonare laboratoare;
- Direcția Generală Controlul Calității Produselor Alimentare;
- Direcția Comerț Internațional și control PIF;
- Direcția de Administrare;
- Direcția de Control Intern.

În vederea înființării noii structuri integrate pentru controlul siguranței alimentelor vor fi preluate unități de personal din structurile deja existente implicate cum ar fi:

- Agenția Sanitar-Veterinară și pentru Siguranța Produselor de Origine Animală;
- Inspectoratul Fitosanitar și Control Semincer;
- Centrul Național de Sănătate Publică;
- Direcția de Coordonare Posturilor Sanitare Veterinare și Fitosanitare Vamale.

Având în vedere cele menționate, înființarea noii structuri de control integrat al lanțului alimentar nu presupune înființarea de noi unități de personal care să necesite un efort bugetar, acestea fiind preluate din unități deja existente. Pentru atingerea obiectivelor specifice este necesară realizarea următoarelor acțiuni:

a) ridicarea nivelului de protecție a sănătății populației, prin consumul de alimente sigure și prin apărarea sănătății animalelor și a plantelor;

- b) îmbunătățirea potențialului de export al produselor agroalimentare moldovenești pe piețele de valoare înaltă, respectiv cele din statele-membre ale Uniunii Europene, Statele Unite ale Americii etc.;
- c) protejarea teritoriului Republicii Moldova împotriva introducerii bolilor și a agenților patogeni de mare difuzibilitate specifici animalelor și plantelor, prin intensificarea controalelor sanitare și fitosanitare la frontieră;
- d) ridicarea nivelului de pregătire a specialiștilor în domeniile veterinar și fitosanitar;
- e) modernizarea și restructurarea unităților din domeniul alimentelor de origine animală și interzicerea activității celor care nu respectă condițiile generale de igienă stabilite de legislația în vigoare;
- f) continuarea procesului de transpunere în legislația națională a prevederilor legislative comunitare cu privire la siguranța alimentelor.
- g) încheierea acordurilor de colaborare între Republica Moldova și țări terțe în vederea efectuării unor activități de comerț cu produse alimentare, animale vii, produse de origine nonanimală;
- h) creșterea eficienței controalelor oficiale în domeniile veterinar și fitosanitar;
- i) îmbunătățirea sistemului de asigurare a calității în sensul siguranței alimentare (analiza riscului și analiza economică).
- j) elaborarea unui sistem de certificare pentru exportul și plasarea pe piața internă a produselor alimentare;
- k) dezvoltarea sistemului de laboratoare cu funcții de referință;
- l) îmbunătățirea sistemului de supraveghere și control, inclusiv inspecție și monitorizare, pentru produsele alimentare de origine animală și vegetală și a bunăstării animalelor;
- m) dezvoltarea sistemelor de control la posturile de inspecție la frontieră (PIF);
- n) implementarea completă a cerințelor Acordului Organizației Internaționale a Comerțului (WTO) privind Aplicarea Măsurilor Sanitare și Fitosanitare (SPS) și Acordului privind Barierele Tehnice ale Comerțului (TBT);
- o) evaluarea sistemelor de control toxicologic pentru a le conforma cerințelor UE și celor internaționale;
- p) evaluarea analizei riscului de contaminare a produselor alimentare cu reziduuri de substanțe medicamentoase, pesticide și alți contaminanți, în vederea stabilirii măsurilor ce trebuie întreprinse;
- q) elaborarea și coordonarea planului național de monitorizare a reziduurilor de la animalele vii, plante și produse alimentare.

Toate aceste obiective vor duce la eliminarea barierelor tehnice și legislative pentru export, atât pe piețele tradiționale, cât și pe cele noi, acționând în vederea obținerii echivalenței și recunoașterii reciproce. Implementarea prezentei Strategii trebuie să fie efectuată treptat, odată cu creșterea responsabilității producătorilor și crearea unor sisteme de control, pentru a putea fi aplicată până la sfârșitul anului 2015. Planul de acțiuni prevăzut în anexă este parte componentă a Strategiei.

CONCLUZII

1. Pentru a garanta siguranța produselor alimentare și a furajelor este necesar să se ia în considerare toate aspectele lanțului de producție a produselor alimentare ca un proces continuu, pornind de la producția primară și producerea hranei pentru animale și finalizând cu vânzarea sau furnizarea de produse alimentare către consumatori, deoarece fiecare element poate avea un impact potențial asupra siguranței produselor alimentare, de exemplu asigurarea sănătății animalelor și plantelor, utilizarea medicamentelor veterinare și produselor de uz fitosanitar, evaluarea riscurilor acestor produse etc. În același context, trebuie să se ia în considerare alte practici și imputuri agricole la nivelul producției primare și efectul lor potențial asupra siguranței generale a produselor alimentare.

2. În cazul în care sistemul nu poate asigura un control adecvat și țările importatoare detectează inconveniențe în siguranța alimentului agroalimentar, inclusiv depășiri ale limitelor maxime admise de reziduuri de pesticide, rezultatul ar putea fi reținerea, dezinfectarea, returnarea sau distrugerea produselor. Acest fapt ar putea conduce la remiterea notificărilor guvernului țării exportatoare, iar în cazul Comisiei Europene, aceasta conduce la notificarea celor 27 țări UE prin intermediul RASFF – Sistemul Rapid de Alertă pentru Alimente și Furaje.

3. În cazul interdicțiilor comerciale, poate dura ani pentru ca acestea să fie înlăturate și, de cele mai multe ori, necesită respectarea de către guvern a unor proceduri specifice stabilite de țara importatoare.

Aceste cerințe ar putea preciza că doar companiile specificate sînt aprobate pentru export și doar unele laboratoare sînt aprobate pentru certificare. Aceste interdicții cauzează pierderi economice semnificative.

4. Prin urmare, implementarea și dezvoltarea unui sistem modern de control pentru produsele de origine animală și vegetală la export vor facilita creșterea comerțului și schimbului de mărfuri între Uniunea Europeană și Republica Moldova, precum și cu țările CSI.

BIBLIOGRAFIE

1. Brădățan, Gh., Enciu, V. *Norme referențiale utilizate pentru garantarea siguranței alimentelor*. Știința Agricolă, nr. 1, 2007, Chișinău, p. 71–74.

2. Lobcenco, V., Enciu, V., Erhan, D. et al. *Implementarea sistemului HACCP – garanție a calității și securității alimentare*. Ecologia. Evoluția și ocrotirea diversității regnului animal și vegetal. AȘM, Chișinău, 2003 p. 151–154.

3. Food Safety Enhancement Program – HACCP. Implementation Manual. Camelot Drive, Nepean, Ontario, Canada, 1996.

4. HACCP: The Hazard Analysis and Critical Point System in the Meat and Poultry Industry. Washington, D.c., 1994.

5. [http:// europa.eu.int/eur-lex/en/index.html](http://europa.eu.int/eur-lex/en/index.html) – Uniunea Europeană (legislație).

6. [http:// www.efsa.eu](http://www.efsa.eu) – Autoritatea europeană de siguranță alimentară.

7. [http:// www.codexalimentarius.com](http://www.codexalimentarius.com) – Codex Alimentarius CAC/RCP 1–1969, Rev-2003. –Code d’usages international recommande – principes generaux d’hygiene alimentaire.

8. [http:// www.food-care.info](http://www.food-care.info) –International Food Standard (IFS).

9. [http:// www.iso.org](http://www.iso.org) – Organizația internațională de standartizare (ISO).

Data prezentării – **11.11.2011**